

PUOLUSTUSVALIOKUNNAN MIETINTÖ 2/2012 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle tutkimus-, kehitys-, testaus- ja arviointihankkeista Suomen ja Amerikan yhdysvaltojen välillä tehdyn sopimuksen hyväksymisestä sekä laiksi sen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja sopimuksen soveltamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 22 päivänä helmikuuta 2012 lähettänyt puolustusvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen eduskunnalle tutkimus-, kehitys-, testaus- ja arviointihankkeista Suomen ja Amerikan yhdysvaltojen välillä tehdyn sopimuksen hyväksymisestä sekä laiksi sen lainsäädännön alaan kuuluvien määräys-

ten voimaansaattamisesta ja sopimuksen soveltamisesta (HE 5/2012 vp).

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- hallitussihteeri Tuomas Venho, puolustusministeriö
- Eero Lavonen
- dosentti Pekka Visuri.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan, että eduskunta hyväksyisi tutkimus-, kehitys-, testaus- ja arviointihankkeista Suomen tasavallan hallituksen puolesta toimivan Suomen puolustusministeriön ja Amerikan yhdysvaltojen puolustusministeriön välillä tehdyn sopimuksen.

Sopimuksella sovitaan Suomen ja Yhdysvaltojen puolustushallintojen välisten hankkeiden yleisistä ehdoista. Ehdot määrittelevät osapuolten kansallisten menettelyjen mukaan valtuutettujen edustajien välisissä erillisissä hankesopimuksissa määritettyjen tutkimus-, kehitys-, testaus- ja arviointitoimintojen käynnistämistä, toteuttamista ja hallinnointia.

Esitykseen sisältyy lakiehdotus sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja sopimuksen soveltamisesta. Lakiin ehdotetaan otettaviksi säännökset sopimuksen mukaisesti vaihdettujen tietojen salapidosta, Suomen viranomaisten oikeudesta luovuttaa salassa pidettäviä välttämättömiä tietoja sekä säännökset sopimuksen vierailuja koskevien velvoitteiden toteuttamiseksi.

Sopimuksen voimaantulo edellyttää, että Suomen puolustusministeriö ilmoittaa Yhdysvaltojen puolustusministeriölle, että Suomi on saattanut loppuun sopimuksen voimaansaattamiseksi tarvittavat kansalliset toimenpiteet. Sopimus tu-

lee voimaan edellä mainitussa ilmoituksessa mainittuna päivänä.

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan tasavallan presidentin asetuksella säädettävänä ajankohtana samanaikaisesti sopimuksen kanssa.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa hallituksen esityksen hyväksymistä seuraavin huomautuksin.

Suomen ja Yhdysvaltojen välinen puolustusalan yhteistyö on laajentunut 1990-luvulta lähtien. Kahdenvälisen yhteistyön sopimusjärjestelyjä on vastaavasti tarkistettu siten, että ne olisivat mahdollisimman hyvin ajan tasalla. Suomen ja Yhdysvaltojen välisen puolustusmateriaalialan yhteistyön perustan muodostavat sopimus sotilastiedon turvallisuudesta vuodelta 1991 (SopS 95/1991) ja pöytäkirja vastavuoroisista puolustushankinnoista vuodelta 2009 (SopS 52/2009). Puolustusvaliokunta ehdotti mietinnössään vuoden 2009 pöytäkirjan ja siihen sisältyneen lakiehdotuksen hyväksymistä muuttamattomana (PuVM 1/2009 vp).

Edellä mainittujen sopimusten lisäksi Suomen ja Yhdysvaltojen puolustusministeriöt tekivät vuonna 1995 tutkimus- ja kehitystiedon vaihtoa koskevan sopimuksen sekä sen voimaansaolon jatkamisesta ja eräiden määräysten päivittämisestä vuonna 2010 allekirjoitetun sopimusmuutoksen (SopS 95/2010). Puolustusvaliokunta ehdotti mietinnössään vuoden 2010 sopimusmuutoksen ja siihen sisältyneen lakiehdotuksen hyväksymistä muuttamattomana (PuVM 4/2010 vp). Kyseessä oleva sopimus määrittelee keskeiset periaatteet ja ehdot osapuolten väliselle tutkimus- ja kehitystiedon vaihdolle. Tämän sopimuksen alla voidaan kuitenkin toteuttaa vain tiedonvaihtoa, eikä sen nojalla voida toteuttaa yhteisiä tutkimus-, kehittämis-, testaus- tai arviointihankkeita. Näin ollen oli tarpeen neuvotella nyt käsiteltävänä olevaan esitykseen sisältyvä erillinen sopimus käytännön hankkeiden to-

teuttamisen mahdollistamiseksi tarkoituksenmukaisella tavalla.

Esitykseen sisältyvän sopimuksen nojalla toteutettavan yhteistyön kautta Suomi pystyy kehittämään puolustusmateriaalialan osaamistaan yhdessä Yhdysvaltojen kanssa, joka edustaa alan korkeinta osaamista. Suomella ei ole mahdollisuutta rahoittaa ja toteuttaa yksin kaikkea sopimuksessa määriteltyä tutkimusta, kehitystä, testausta ja arviointia. Yhteistyön kautta Suomi siis saa käyttöönsä sellaisia tietoja ja materiaalia, mitä sillä muutoin ei olisi mahdollisuutta hankkia. Lisäksi Yhdysvallat luovuttaa yhteistoimintaa varten sellaisia resursseja ja osaamista, mitä Suomella ei ole. Yhdysvallat on tehnyt vastaavanlaisia sopimuksia monien muiden maiden kanssa useinmiten joko hallintosopimuksena tai yhteistyöpöytäkirjana. Suomessa sopimus edellyttää eduskunnan hyväksyntää, koska siinä katsotaan olevan lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä.

Sopimus sisältää määräyksiä, joilla on liitymäkohtia perusoikeuksien suojaan. Sopimuksen VIII ja X—XI artiklat asettavat rajoituksia viranomaiskäyttöön tarkoitettun ja turvallisuusluokitellun tiedon julkisuudelle. Määräykset ovat merkityksellisiä perustuslain 12 §:n 2 momentin suojaaman, julkisuusperiaatteelle rakentuvan tiedonsaantioikeuden kannalta. Tätä tiedonsaantioikeutta saa rajoittaa vain lailla ja vain välttämättömistä syistä. Tällaisena välttämättömänä syynä voidaan pitää Suomen mainetta luotettavana sopimuskumppanina ja Suomen maanpuolustuksen etua.

Kyseessä olevan sopimuksen tavoitteena on yhteistyö hankkeissa, joissa tiedonvaihto on keskeisessä osassa. Osapuolten toisilleen luovuttamat ja hankkeiden kautta saatavat tiedot sekä niiden kuluessa kehitetyt menetelmät ovat keskeisessä roolissa puolustusvoimien tulevissa tut-

kimushankkeissa. Suomen maine luotettavana sopimuskumppanina sekä maanpuolustuksen etu vaativat täten tietojen saamista ja salassapitoa. Valiokunta toteaa saamansa selvityksen perusteella, että Yhdysvallat luovuttaa edellä mainittuja tietoja Suomelle sillä edellytyksellä, että Suomi sitoutuu pitämään saamansa tiedot salassa. Salassapidosta säädetään julkisuuslaisissa, ja turvallisuusluokiteltua tietoa koskeva erityissäännös on otettu myös kansainvälisistä tietoturvallisuusvelvoitteista annetun lain 6 §:ään.

Sopimuksen mukaan luovutettavat tiedot eivät kaikilta osin ole turvallisuusluokiteltuja muun muassa Yhdysvaltojen vientivalvontalainsäädännöstä johtuen, joten kansainvälisistä tietoturvallisuusvelvoitteista annettua lakia ei voida suoraan soveltaa kaikkeen hankkeessa käsiteltävään tietoon. Voimaansaattamislain 2 §:ään ehdotetaan siten säännöksiä sopimuksen mukaisesti vaihdettujen ja tuotettujen tietojen salassapidosta sekä salassa pidettävien tietojen luovuttamisesta sekä vierailujen järjestämisestä.

Puolustusvaliokunta toteaa, että kansainvälisten sopimusten voimaansaattamista koskevan perustuslain 95 §:n 1 momentin muutos tuli voimaan 1.3.2012 (1112/2011). Perustuslain 95 §:n

1 momentin mukaan kansainvälisten velvoitteiden muut kuin lainsäädännön alaan kuuluvat määräykset saatetaan voimaan asetuksella. Perustuslain 80 §:n nojalla asetuksen antaa valtioneuvosto, jos asetuksen antajasta ei ole erikseen säädetty. Perustuslain muutoksen jälkeen myös perustuslain 95 §:n 3 momentissa tarkoitettut asetukset antaa pääsääntöisesti valtioneuvosto. Koska lakiehdotuksen 3 §:ssä asetuksenantovaltuus on osoitettu lain voimaantulon osalta tasavallan presidentille, on voimaantuloa koskevaa pykälää muutettava siten, että asetuksenantovaltuus osoitetaan valtioneuvostolle.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella puolustusvaliokunta ehdottaa,

että eduskunta hyväksyy hallituksen esityksessä tarkoitetun sopimuksen ja

että lakiehdotus hyväksytään muutettuna.

Valiokunnan muutosehdotukset

Laki

tuftkimus-, kehitys-, testaus- ja arviointihankkeista Suomen ja Amerikan yhdysvaltojen välillä tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja sopimuksen soveltamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 ja 2 §
(Kuten HE)

3 §
Sopimuksen muiden määräysten voimaansaattamisesta ja tämän lain voimaantulosta säädetään *valtioneuvoston* asetuksella.

PuVM 2/2012 vp — HE 5/2012 vp

Helsingissä 20 päivänä maaliskuuta 2012

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Jussi Niinistö /ps	Eero Reijonen /kesk
vpj.	Seppo Kääriäinen /kesk	Eero Suutari /kok
jäs.	Thomas Blomqvist /r	Pauliina Viitamies /sd
	Pekka Haavisto /vihr	Tuula Väättäinen /sd
	Mika Kari /sd	Jyrki Yrttiaho /vr
	Esko Kurvinen /kok	vjäs. Aila Paloniemi /kesk (osittain)
	Pentti Oinonen /ps	Jaana Pelkonen /kok.
	Tuula Peltonen /sd	

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos O-P Jalonen.